

ORDIN

privind aprobarea Programei de limba și literatura rromani pentru susținerea examenului național de acordare a definitivării în învățământ la specializarea Limba și literatura rromani

În baza prevederilor art. 45-47 și ale art. 241 din Legea educației naționale nr. 1/2011 cu modificările și completările ulterioare,

În temeiul Hotărârii Guvernului nr. 536/2011 privind organizarea și funcționarea Ministerului, Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, cu modificările și completările ulterioare,

Având în vedere Ordinul MECTS nr. 3599/2008 privind aprobarea programei pentru susținerea examenului de acordare a definitivării în învățământ la specializarea *Limba și literatura rromani*

**Ministrul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului
emite prezentul ordin**

Art. 1. Programa de limba și literatura rromani pentru susținerea examenului național de acordare a definitivării în învățământ la specializarea Limba și literatura rromani, aprobată prin Ordinul MECTS nr. 3599/2008, rămâne în continuare în vigoare pentru **profesorii** de limba și literatura rromani care se înscriu la acest examen.

Art. 2. Pentru **învățătorii/ institutorii/ profesorii pentru învățământul primar** care predau integral în limba rromani și se înscriu la examenul de acordare a definitivării în învățământ la specializarea Limba și literatura rromani, rămâne valabilă Programa de limba și literatura rromani pentru susținerea examenului de acordare a definitivării în învățământ, aprobată prin Ordinul MECTS nr. 3599/2008, fără capitolul *Sintaxă*.

Art. 3. Pentru **educatorii/ institutorii/ profesorii pentru învățământul preșcolar** care predau integral în limba rromani și se înscriu la examenul național de acordare a definitivării în învățământ la specializarea Limba și literatura rromani, rămâne valabilă Programa de limba și literatura rromani pentru susținerea examenului de acordare a definitivării în învățământ, aprobată prin Ordinul MECTS nr. 3599/2008, fără capitolele *Fonetică și fonologie* și *Sintaxă*.

Art. 4. Conținutul celor trei programe, în varianta modificată conform art. 1, 2 și 3, fac parte integrantă din prezentul Ordin.

Art. 5. Direcția Generală Resurse Umane și Rețea Școlară Națională și Direcția Generală Învățământ în Limbile Minorităților vor duce la îndeplinirea prevederilor prezentului ordin.

MINISTRU,

ECATERINA ANDRONESCU

Nr. 6503

Data: 19.12.2012

Programa de limba și literatura rromani pentru susținerea examenului de acordare a definitivării în învățământ la specializarea *Limba și literatura rromani* - profesori

LIMBA RROMANI

I. Limba rromani comună și teoria straturilor dialectale de evoluție istorică

Limba rromani comună. Teoria celor trei straturi dialectale rrome de evoluție istorică. Dialectele rrome din spațiul geografic românesc și relația lor cu cele trei straturi dialectale rrome de evoluție istorică: *Stratul I* (dialectul rromilor "ursari", "spoitori" și "carpatici"), *Stratul II – III* (dialectul rromilor "căldărari"). Analizarea unui text dialectal rrom (căldărăresc, spoitoresc, ursăresc, carpatic – din România – sau a unui text dialectal provenit dintr-un alt spațiu geografic) din perspectiva caracteristicilor fonetice, lexicale, morfologice și sintactice.

II. Fonetica și fonologie

Sistemul vocalic și consonantic al limbii rromani. *Transformări* (accidente, alterări) *fonetice*: afereza, anaptixa (epenteza), apocopa, asimilarea, asurzirea (afonizarea), contragerea, dobândirea atipică a aspirației, eliziunea, haplogia, metateza, pierderea aspirației, proteza, sincopa ș.a. Trecerea lui *v* în semiconsoana *w* și efectele sale. Trecerea grupurilor *-vn-* și *-pn-* în *-m-* și efectele sale. Trecerea, în dialectul rromilor căldărari, a vocalei *-i-* în varianta fonetică *-î-*, respectiv, trecerea lui *-e-* în *-ê-*. Opozițiile *čh / ś* și *ʒ / ž*. Valorile semantice ale vocalelor *a* și *o* în dihotomia "apropiere/depărtare". Alfabetul oficial al limbii rromani. Valorile literelor postpoziționale *-q-*, *-θ-* și *-ç-*. Diftongii.

III. Vocabular

Vocabularul fundamental și masa vocabularului. Sensul propriu și sensul figurat. Relații semantice între cuvinte (sinonime, antonime, omonime). *Structura lexicală a limbii rromani comune*. Lexicul rrom: *indian*, *prebalcanic* (elemente afgane, persane, armenesti, osete, gruzine, kurde), *balcanic* (elemente turcești, grecești, sud-slave / bulgărești și sârbești / românești), *neologic*. Elemente rrome cu origine necunoscută în limba rromani comună. *Modalități de îmbogățire a lexicului limbii rromani comune* (1. mijloacele interne de îmbogățire (derivarea – cu sufixe și prefixe - și compunerea); 2. mijloacele externe de îmbogățire: împrumuturile și calcul lingvistic). Rolul sufixelor *-pen* / *-mos* / *-ar* / *-âr* / *-lin* / *-no* / *-utno*, *-(v)alo*, *-utro*, *-isar* / *-izel* ș.a. Perspectiva creațiilor independente în limba rromani.

Principiile moderne de lexicalizare a limbii rromani în viziunea școlii Grupului de Cercetări și Acțiuni în Lingvistica Romani al Uniunii Rromani (IRU) și al Centrului de Studii Rrome din cadrul Universității Sorbona din Paris. *Lexicografie*. Tehnica de redactare lexicografică utilizată în elaborarea glosarelor, lexicoanelor, vocabularelor și a dicționarelor rrome.

IV. Morfologie Obiectul morfologiei. 1. Părțile de vorbire *flexibile*: *articolul* (hotărât și nehotărât), *substantivul*: tipuri de substantive; *articolul*; *adjectivul*: tipuri de adjective; *pronumele*: tipuri de pronume; *numeral*: tipuri de numerale; *verbul*: conjugarea verbului rrom (moduri, timpuri, persoane, număr), conjugarea verbelor împrumutate, ce conțin suf. -isar-; 2. Părți de vorbire *parțial flexibile*: *adverbul*; 3. Părți de vorbire *neflexibile*: *postpoziția*, *prepoziția*, *conjuncția*, *interjecția*.

V. Sintaxă

Părțile de propoziție: subiectul, predicatul, atributul, complementul, elementul predicativ suplimentar. Sintagma. Propoziția: tipologia propozițiilor neîncadrate; tipologia propozițiilor încadrate în frază: subordonate necircumstanțiale; subordonate circumstanțiale. Fraza: tipuri de fraze.

Bibliografie

Gheorghe Sarău, *Lexicologie rromă*, București: Universitatea București, CREDIS, 2003;v. și www.edu.ro

Gheorghe Sarău, *Limba rromani (Morfologie și sintaxă)*, București: Universitatea București, CREDIS, 2002, 232 p.;v. și www.edu.ro

Gheorghe Sarău, *Curs de limba rromani*, Cluj Napoca: Editura Dacia, 2000, 254 p. [Reeditarea revizuită a manualului *Limba romani*. Manual pentru învățătorii rromi ai claselor din cadrul Școlilor Normale, București: EDP – R. A., 1994].

Gheorghe Sarău, *Stilistica limbii rromani în texte (Antologie de traduceri și redactări). I stilistika e rromane čhibăqi teksturenthe (Amboldimatenqi aj redakcienqi antolôgia)*, București: Universitatea București, Editura CREDIS, 2002, 152 p. + 142 p. = 294 p. [curs bilingv destinat studenților rromi de la secția de învățământ deschis la distanță “ institutori – profesori de limba rromani”;v. și www.edu.ro

LITERATURA RROMANI

I. Cultură și civilizație veche indiană

Cadrul istorico-geografic de formare a civilizației vechi indiene și date generale despre India. Lecțiile Indiei. India predravidiană și India dravidiană. India ariană. Realitățile culturale și lingvistice din vechea Indie - locul de obârșie a proto-rromilor. India vedică. De la India vedică la India brahmanică. India upanișadică. India hinduistă. India buddhistă. India jainistă. India epopeilor. India clasică. Rromii și limba rromani în context indian. Originea poporului rrom - realitate și legendă (Kanauj). Teorii privind exodul proto-rromilor

din spațiul vechi indian. Drumul proto-rromilor spre Europa (dovezi lingvistice, repere istorico-geografice, argumente etnologice etc.). Istoricul studiilor indologice. Studiile indologice în România.

Bibliografie

Mircea Itu, Julieta Moleanu, *Cultură și civilizație indiană*, 2001, București: Universitatea București - Editura CREDIS, 208 p.; v. și www.edu.ro
Gheorghe Sarău, *Rromii, India și limba rroman*], [Colecția " Biblioteca rromă", nr. 4], București: Kriterion, 1998, 268 p.; v. și www.edu.ro

II. Folclor și antropologie rromă

1. Nomadismul – Model cultural și strategie de supraviețuire: Fond psihologic și practică socială. Perspective istorice asupra migrației. Nomadism și sedentarism. Semnificații de fond cutumiar. Migrația rromilor - fenomen contemporan. **2. Cultura materială a rromilor - Meșteșug și reprezentare:** Coordonate istorice și premise metodologice ale heteroidentificării. Prelucrarea metalelor. Prelucrarea lemnului. Meserii pierdute. Intre emblematic și stigmatizant. **3. Identitate spirituală:** Tipologii și structuri conceptuale ale dinamicii înrudirii. Limbaje rituale premaritale și nupțiale. Rromanipen-ul și mistica purității. Nașterea, copilul și treptele inițiatice. Modele educaționale de referință. Imagini ale morții și cutume funerare. Formele de control și sancțiune socială/divină. Familia – Model de auto-identificare. **4. Obiceiurile din ciclul familial sau riturile de trecere** (generalități, structuri magico-ritualice, cântecele): nașterea, nunta, moartea (bocetele); elemente de magie și astrologie; descântecele; complexe ritualice din ciclul calendaristic: a) proprii rromilor (legarea ploilor, Herdelezi), b) la care actanții sunt rromi (Vasilca, Paparudele). Zestrea paremiologică (proverbe - zicători); ghicitori; Modele de gândire; asimilare și delimitare față de valorile religioase; credințe și mituri; complexe și practici magico-ritualice și relația cu supranaturalul; conturarea unui posibil sistem axiologic (forme, valori, factori determinanți); elemente de port tradițional (diferențieri pe subgrupuri); elemente de artă populară; tipuri de relații intra- și extra-comunitare; pattern-uri care formează imaginile autoreferențiale; modele de viață comunitară în zone compacte și mixte în mediul rural și urban; conservare și evoluție; mutații și factori determinanți.

Bibliografie

Delia Grigore, *Curs de antropologie și folclor. Introducere în studiul elementelor de cultură tradițională ale identității rrome contemporane*, București, Universitatea București: Editura CREDIS, 2001, 182 p.; v. și www.edu.ro

III. Istoria literaturii rrome

1. *Literatura rromani în context internațional: Literatura populară a rromilor și sinților. Miturile, Basmele, Cântece. Literatura rromilor în fosta URSS și în statele apărute după destrămarea acesteia (Rusia, Bielorusia, Ucraina, Moldova și Letonia). Literatura rromilor în fosta Iugoslavie și în statele succesoare ei (Macedonia, Serbia și Muntenegru, Bosnia - Herțegovina, Croația, Slovenia). Literatura rromilor în: Bulgaria, România, Ungaria, Cehia și Slovacia, Polonia, Austria, Germania, Elveția, Italia, Franța, Spania, Marea Britanie, Suedia și Finlanda. Experiența teatrelor rrome "Phralipen" și TKO (Macedonia, ulterior Germania).*

2. *Exemplificări din creațiile autorilor culti rromi din diferite țări: O Dragano le Trumpesqo - Jevremović (Austria), Jorge Bernal (Argentina), Vejo Baltzar (Finlanda), Mateo Maximoff, Dragana Stefanović (Franța), Santino Spinelli (Italia), Rajko Djurić (Germania), Kujtim Paćaku (Kosovo), Slobodan Brebeski, Bairam Haliti (Serbia), Leksa Manus (Letonia), Eslam Drudak, Dizoran Zekir (Macedonia), Donald Kenrick, Gratan Puxon (Marea Britanie), Galjus Orhan (Olanda), Bronisława Weis = Papuša, St. Stankiewicz = Stahiro (Polonia), E. Cervenaková, Tera Fabianová, Bartolomej Daniel (Republica Cehă), Dezider Banga, A. Horvátová (Republica Slovacă), Al. Pankov, Nina Vinkova, Romka Demeter (Rusia), Katarina Taikon (Suedia), Bari Károly, Daróczi Choli Jóysi (Ungaria).*

IV. Literatura rromă cultă din România Creația scriitorilor și poezilor Gh. Păun – Ialomițeanu, Luminița Mihaela Cioabă, Alexandru Ruja - Gribussy, Irina Gabor - Zrinyi, Marius Lakatos, Delia Grigore, Valerică Stănescu etc. și a folcloriștilor rromi (Costică Bățalan).

Bibliografie

Rajko Djurić, *Istoria literaturii rrome. I. Istoria e rromane literaturai*. Traducător: Sorin Georgescu; referent, redactor, tehnoredactor: Gheorghe Sarău], 2002, București: Universitatea din București, Editura CREDIS, 182 p.; v. și www.edu.ro

Gheorghe Sarău, *Culegere de texte în limba rromani*, edițiile 1995, 1999, 2000, București: E.D.P. - R. A., 188 p.

DIDACTICA SI METODICA PREDARII

- Rromani vèrsia -

I pogràma vaś i generàlo didàktika thaj i metòdika e siklāripnasqi rromane čhibāqo / vaj anθ-i rromani čhib vaś e siklārne

I didàktika - Generàlo teòria e siklāripnasqo procesosqi 1. I generàlo didàktika (O objèkto thaj e didaktikage fùnkcie. I generàlo didàktika thaj i speciàlo didàktika. E barāripnasqe dirèkcie le akanutne didaktikage). 2. I didaktikani taksonomìa (I tipologia le didaktikane objektivurenqi. E didaktikane resimata thaj penqe fùnkcie. O konkretisaripen le didaktikane objektivurenqo). 3. E siklāripnasqo procèso (E kotora thaj e variànte e siklāripnasqe aj le siklōvipnasqe. E siklāripnasqo procèso sar jekh relàcia maśkar siklāripen - siklōvipen - evaluàcia. E formisaripnasqo - edukaciaqo karaktèro e siklāripnasqe procesosqo). 4. E principie le siklāripnasqe procesosqe (E generàlo nòcie vaś e didaktikane principie. O sistèmo le didaktikane principurenqo). 5. O školutno kurrikulumo (O kòncepto thaj i

evolucia. O ander le siklăripnasqo - karakteristike, xaniga, fàktorurà aj kritèrie save den o ander le siklăripnasqo. Organizisaripnasqe stratègie le andersqo le siklăripnasqo). 6. Siklăripnasqe metode (O statùto thaj o manaipen le konceptosqe «i metòda anθ-i didaktikani buti»). I taksonomia le siklăripnasqe metodenqi. O laçhoresipen le siklövipnasqe metodenqo k-o formisaripen thaj k-o zorăripen le bazutne aştimateenqe le siklövnenqe). 7. E siklăripnasqe maşkara thaj o integripen kadalenqo anθ-o didaktikano aktivipen (E siklăripnasqe maşkara - supòrto le didaktikane aktivipnasqo. O psihopedagogikano molipen le siklăripnasqe maşkarenqo). 8. Didaktikane organizisaripnasqe thaj projekciaqe fòrme (I didaktikani projèkia - jekh kondicia jekhe molutne didaktikane aktivipnasqi. E fùnkcie le didaktikane projekciaqe. O ander thaj o nivo / nivèlo le didaktikane projekciaqe). 9. I evaluàcia anθ-o siklăripnasqo procèso (I evaluàcia – jekh fundutni / bazutni komponènta le siklăripnasqo procesosqi. E obiekativurà thaj e fùnkcie le školutne evaluaciaqe. E evaluaciaqe stratègie vaş o školutno randamènto / resipen. O ròlo thaj o vastnipen le evaluaciaqe anθ-e kadala :

- i edukàcia le aştipnasqi vaş jekh sommolisaripen;
- o ačhavipen le školutne mekhipnasqo;
- i stimulàcia le školutne performanciaqi;
- o barăripen le siklövnenqo zenutnipnasqo.

10. I dinàmika e relaciaqi maşkar o siklărno thaj o siklövno anθ-e siklăripnasqo procèso (E karakteristike thaj le edukaciaqe manajimata le relaciaqe maşkar o siklărno thaj o siklövno. Relacienqe tipurà).

I bibliogràfia

C. Cucoş (coord.), *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare şi grade didactice*, Iaşi: Polirom, 1998.

Tinca Creţu, *Psihologia vârstelor*, 2001, Bucureşti: Universitatea Bucureşti, Editura CREDIS, 380 p.[v. şi www.credis.ro].

Romiţă B. Iucu, Marin Manolescu, *Pedagogie*, 2001, Bucureşti: Editura Fundaţiei “ Dimitrie Bolintineanu”, p. 332 p.

Romiţă B. Iucu, *Instruirea şcolară*, 2001, Iaşi: Editura Polirom.

Marin Manolescu, *Evaluarea şcolară - un contract pedagogic*, 2002, Bucureşti: Editura Fundaţiei “ Dimitrie Bolintineanu ”, 248 p.

Ion Neacşu, *Instruire şi învăţare*, Bucureşti: EDP, 1999.

Gheorghe Tomşa, *Consilierea şi orientarea în şcoală*, 2001, Bucureşti: Universitatea Bucureşti, Editura CREDIS, 218 p.[v. şi www.credis.ro].

DIDACTICA SI METODICA PREDARII

- Versiunea în limba română -

Programa pentru proba de didactică generală şi de metodică predării limbii / în limba rromani destinată profesorilor

1. Didactica – teorie generală a procesului de învăţământ (Obiectul şi funcţiile didacticii. Didactica generală şi didactica specială. Direcţiile de dezvoltare a didacticii contemporane). 2. Taxonomia didactică (Tipologia şi dinamica obiectivelor didactice. Finalităţile didactice şi funcţiile lor. Operaţionalizarea obiectivelor didactice). 3. Procesul de învăţământ (Componente şi variante ale instruirii şi învăţării. Procesul de învăţământ ca relaţie între predare-învăţare-evaluare. Caracterul formativ-educativ al procesului de învăţământ). 4. Principiile procesului de învăţământ (Principiile didactice - Noţiuni generale. Sistemul principiilor didactice). 5. Curriculum şcolar (Concept şi evoluţie. Conţinutul învăţământului - Caracteristici, surse, factori şi criterii care determină conţinutul învăţământului. Strategii de organizare a conţinutului învăţământului. 6. Metode de învăţământ (Statutul şi semnificaţia

Obiectivele și funcțiile evaluării școlare. Strategii de evaluare a randamentului școlar. Rolul și importanța evaluării în:

- 10. Dinamica relației profesor - elev în procesul de învățământ (Caracteristicile și semnificațiile educaționale ale relației profesor - elev. Tipuri de relații).**

C. Cucoș (coord.), *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare și grade didactice*, Iași: Polirom, 1998.

Romiță B. Iucu, Marin Manolescu, *Pedagogie*, 2001, București: Editura Fundației "Dimitrie Bolintineanu", p. 332 p.

Marin Manolescu, *Evaluarea școlară - un contract pedagogic*, 2002, București: Editura Fundației "Dimitrie Bolintineanu", 248 p.

George Tomşa, *Consilierea şi orientarea în şcoală*, 2001, Bucureşti: Universitatea Bucureşti, Editura CREDIS, 218 p. [v. şi www.credis.ro].

B. Programa de limba și literatura rromani pentru susținerea examenului de acordare a definitivării în învățământ la specializarea *Limba și literatura rromani*, Învățători/ Institutori/ Profesori pentru învățământ primar

LIMBA RROMANI

I. Limba rromani comună și teoria straturilor dialectale de evoluție istorică

Limba rromani comună. Teoria celor trei straturi dialectale rrome de evoluție istorică. Dialectele rrome din spațiul geografic românesc și relația lor cu cele trei straturi dialectale rrome de evoluție istorică: *Stratul I* (dialectul rromilor "ursari", "spoitori" și "carpatici"), *Stratul II – III* (dialectul rromilor "căldărari").

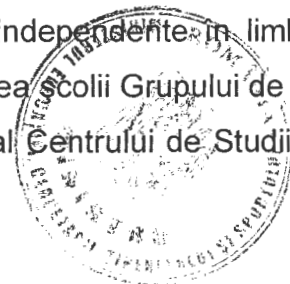
II. Fonetică și fonologie

Sistemul vocalic și consonantic al limbii rromani. *Transformări* (accidente, alterări) *fonetice*: afereza, anaptixa (epenteza), apocopa, asimilarea, asurzirea (afonizarea), contragerea, dobândirea atipică a aspirației, eliziunea, haplologia, metateza, pierderea aspirației, proteza, sincopa ș.a. Trecerea lui *v* în semiconsoana *w* și efectele sale. Trecerea grupurilor *-vn-* și *-pn-* în *-m-* și efectele sale. Trecerea, în dialectul rromilor căldărari, a vocalei *-i-* în varianta fonetică *-î-*, respectiv, trecerea lui *-e-* în *-ê-*. Opozițiile *čh / ś* și *ʒ / ʒ̣*. Valorile semantice ale vocalelor *a* și *o* în dihotomia "apropiere/depărtare". Alfabetul oficial al limbii rromani. Valorile literelor postpoziționale *-q-*, *-θ-* și *-ç-*. Diftongii.

III. Vocabular

Vocabularul fundamental și masa vocabularului. Sensul propriu și sensul figurat. Relații semantice între cuvinte (sinonime, antonime, omonime). *Structura lexicală a limbii rromani comune*. Lexicul rrom: *indian*, *prebalcanic* (elemente afgane, persane, armenesti, osete, gruzine, kurde), *balcanic* (elemente turcești, grecești, sud-slave / bulgărești și sârbești /, românești), *neologic*. Elemente rrome cu origine necunoscută în limba rromani comună.

Modalități de îmbogățire a lexicului limbii rromani comune (1. mijloacele interne de îmbogățire (derivarea – cu sufixe și prefixe - și compunerea); 2. mijloacele externe de îmbogățire: împrumuturile și calcul lingvistic). Rolul sufixelor *-pen /-mos*, *-ar/-ăr-*, *-lin*, *-no*, *-utno*, *-(v)alo*, *-utro*, *-isar /-izel* ș.a. Perspectiva creațiilor independente în limba rromani. Principiile moderne de lexicalizare a limbii rromani în viziunea Școlii Grupului de Cercetări și Acțiuni în Lingvistica Romani al Uniunii Rromani (IRU) și al Centrului de Studii Rrome din cadrul Universității Sorbona din Paris.

IV. Morfologie Obiectul morfologiei. 1. Părțile de vorbire *flexibile*: *articolul* (hotărât și nehotărât), *substantivul*: tipuri de substantive; *adjectivul*: tipuri de adjective; *pronumele*: tipuri de pronume; *numeral*: tipuri de numere; *verbul*: conjugarea verbului rrom (moduri, timpuri, persoane, număr), conjugarea verbelor împrumutate, ce conțin suf. - isar-; 2. Părți de vorbire *parțial flexibile*: *adverbul*; 3. Părți de vorbire *neflexibile*: *postpoziția*, *prepoziția*, *conjuncția*, *interjecția*.

Bibliografie

Gheorghe Sarău, *Lexicologie rromă*, București: Universitatea București, CREDIS, 2003; v. și www.edu.ro

Gheorghe Sarău, *Limba rromani (Morfologie și sintaxă)*, București: Universitatea București, CREDIS, 2002, 232 p.; v. și www.edu.ro

Gheorghe Sarău, *Curs de limba rromani*, Cluj Napoca: Editura Dacia, 2000, 254 p. [Reeditarea revizuită a manualului *Limba rromani*. Manual pentru învățătorii rromi ai claselor din cadrul Școlilor Normale, București: EDP – R. A., 1994].

Gheorghe Sarău, *Stilistica limbii rromani în texte (Antologie de traduceri și redactări). I stilistika e rromane čhibăqi teksturenthe (Amboldimatenqi aj redakcienqi antològia)*, București: Universitatea București, Editura CREDIS, 2002, 152 p. + 142 p. = 294 p. [curs bilingv destinat studenților rromi de la secția de învățământ deschis la distanță "institutori – profesori de limba rromani"; v. și www.edu.ro

LITERATURA RROMANI

I. Cultură și civilizație veche indiană

Lecțiile Indiei. India predravidiană și India dravidiană. India ariană. Realitățile culturale și lingvistice din vechea Indie - locul de obârșie a proto-rromilor. India vedică. De la India vedică la India brahmanică. India upanișadică. India hinduistă. India buddhistă. India jainistă. India epopeilor. India clasică. Isoricul studiilor indologice. Studiile indologice în România. Originea poporului rrom – realitate și legendă (Kanauj). Rromii și limba rromani în context indian.

Bibliografie

Mircea Itu, Julieta Moleanu, *Cultură și civilizație indiană*, 2001, București: Universitatea București - Editura CREDIS, 208 p. v. și www.edu.ro

Gheorghe Sarău, *Rromii, India și limba rromani*, [Colecția "Biblioteca rromă", nr. 4], București: Kriterion, 1998, 268 p.; v. și www.edu.ro

II. Folclor și antropologie rromă

1. *Nomadismul – Model cultural și strategie de supraviețuire*: Fond psihologic și practică socială. Perspective istorice asupra migrației. Nomadism și sedentarism. Semnificații de fond cutumiar. Migrația rromilor – fenomen contemporan. 2. *Cultura materială a rromilor – Meșteșug și reprezentare*: Coordonate istorice și premise metodologice ale heteroidentificării. Prelucrarea metalelor. Prelucrarea lemnului. Meserii pierdute. Intre emblematic și stigmatizant. 3. *Identitate spirituală*: Tipologii și structuri conceptuale ale

dinamicii înrudirii. Limbaje rituale premaritale și nupțiale. Rromanipen-ul și mistică purității. Nașterea, copilul și treptele inițiatice. Modele educaționale de referință. Imagini ale morții și cutume funerare. Formele de control și sancțiune socială/divină. Familia – Model de auto-identificare. 4. *Obiceiurile din ciclul familial sau riturile de trecere* (generalități, structuri magico-ritualice, cântecele): nașterea, nunta, moartea (bocetele); elemente de magie și astrologie; descântecele; complexe ritualice din ciclul calendaristic: a) proprii romilor (legarea ploilor, Herdelezi), b) la care actanții sunt romi (Vasilca, Paparudele).

Bibliografie

Delia Grigore, *Curs de antropologie și folclor. Introducere în studiul elementelor de cultură tradițională ale identității rrome contemporane*, București, Universitatea București: Editura CREDIS, 2001, 182 p.; v. și www.edu.ro

III. Istoria literaturii rrome

Literatura populară a romilor și sinților. Miturile, Basmele, Cântecele. *Literatura romilor în fosta URSS și în statele apărute după destrămarea acesteia* (Rusia, Bielorusia, Ucraina, Moldova și Letonia). *Literatura romilor în fosta Iugoslavie și în statele succesoare ei* (Macedonia, Serbia și Muntenegru, Bosnia - Herțegovina, Croația, Slovenia). *Literatura romilor în: Bulgaria, România, Ungaria, Cehia și Slovacia, Polonia, Austria, Germania, Elveția, Italia, Franța, Spania, Marea Britanie, Suedia și Finlanda*. *Experiența teatrelor rrome "Phralipen" și TKO* (Macedonia, ulterior Germania).

IV. Literatura romani pentru copii

1. *Exemplificări din creațiile autorilor culti rromi*: Mateo Maximoff, Dragana Stefanović (Franța), Rajko Djurić (Germania), Leksa Manus (Letonia), Eslam Drudak, Dizoran Zekir (Macedonia), Bronisława Weis = Papuša (Polonia), E. Cervenaková, Tera Fabianová (Republica Cehă), A. Horvatová (Republica Slovacă), Nina Vinkova, Romka Demeter (Rusia), Katarina Taikon (Suedia). 2. *Texte și traduceri rrome pentru copii publicate în România de*: Elena Nuică, Ursu Lidia, Luminița Mihai Cioabă ș.a.

Bibliografie

Rajko Djurić, *Istoria literaturii rrome. I història e rromane literaturaqi*. Traducător: Sorin Georgescu; referent, redactor, tehnoredactor: Gheorghe Sarău], 2002, București: Universitatea din București, Editura CREDIS, 182 p.; v. și www.edu.ro
Gheorghe Sarău, *Culegere de texte în limba romani* [edițiile 1995, 1999, 2000], București: E.D.P. - R. A., 188 p.

DIDACTICA SI METODICA PREDARII

- Rromani vèrsia -

I pogràma vaś i generàlo didàktika thaj i metòdika e siklăripnasq i rromane çhibaqo / vaj anθ-i rromani çhib vaś e tiknorrenqe siklărne

I didaktika - Generàlo teòria e siklāripnasqo procesosqi 1. I generàlo didaktika (O obijèkto thaj e didaktikaqe fūnkcie. I generàlo didaktika thaj i speciàlo didaktika. E barāripnasqe dirèkcie le akanutne didaktikaqe). 2. I didaktikani taksonomìa (I tipologìa le didaktikane obijektivurenqi. E didaktikane resimata thaj penqe fūnkcie. O konkretisaripen le didaktikane obijektivurenqo). 3. E siklāripnasqo procèso (E kotora thaj e variànte e siklāripneasqe aj le siklōvipnasqe. E siklāripnasqo procèso sar jekh relàcia maškar siklāripen - siklōvipen – evaluàcia. E formisaripnasqo - edukaciaqo karaktèro e siklāripnasqe procesosqo). 4. E principie le siklāripnasqe procesosqe (E generàlo nòcie vaš e didaktikane principie. O sistèmo le didaktikane principurenqo). 5. O školutno kurrikulumo (O koncèpto thaj i evolūcia. O ander le siklāripnasqo - karakteristike, xaniga, fàktorurā aj kritèrie save den o ander le siklāripnasqo. Organizisaripnasqe stratègie le andersqo le siklāripnasqo). 6. Siklāripnasqe metòde (O statùto thaj o manaipen le konceptosqe «i metòda anθ-i didaktikani buti»). I taksonomìa le siklāripnasqe metodenqi. O lačhoresipen le siklōvipnasqe metodenqo k-o formisaripen thaj k-o zorāripen le bazutne aštimatenqe le siklōvnenqe). 7. E siklāripnasqe maškara thaj o integripen kadalenqo anθ-o didaktikano aktivipen (E siklāripnasqe maškara - supòrto le didaktikane aktivipnasqo. O psihopedagogikano molipen le siklāripnasqe maškarenqo). 8. Didaktikane organizisaripnasqe thaj projekciaqe fòrme (I didaktikani projèkcia - jekh kondicia jekhe molutne didaktikane aktivipnasqi. E fūnkcie le didaktikane projekciaqe. O ander thaj o nivo / nivèlo le didaktikane projekciaqe). 9. I evaluàcia anθ-o siklāripnasqo procèso (I evaluàcia – jekh fundutni / bazutni komponènta le siklāripnasqo procesosqi. E obiectivurā thaj e fūnkcie le školutne evaluaciaqe. E evaluaciaqe stratègie vaš o školutno randamènto / resipen. O ròlo thaj o vastnipen le evaluaciaqe anθ-e kadala :

- i edukàcia le aštipnasqi vaš jekh sommolisaripen;
- o ačhavipen le školutne mekhipnasqo;
- i stimulàcia le školutne performanciaqi;
- o barāripen le siklōvnenqo zenutnipnasqo.

10. I dinàmika e relaciaqi maškar o siklārno thaj o siklōvno anθ-e siklāripnasqo procèso (E karakteristike thaj le edukaciaqe manajimata le relaciaqe maškar o siklārno thaj o siklōvno. Relacienqe tipurā).

I bibliogràfia

C. Cucos (coord.), *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare și grade didactice*, Iași: Polirom, 1998.

Tinca Crețu, *Psihologia vârștelor*, 2001, București: Universitatea București, Editura CREDIS, 380 p.[v. și www.credis.ro].

Romiță B. Iucu, Marin Manolescu, *Pedagogie*, 2001, București: Editura Fundației “ Dimitrie Bolintineanu”, p. 332 p.

Romiță B. Iucu, *Instruirea școlară*, 2001, Iași: Editura Polirom.

Marin Manolescu, *Evaluarea școlară - un contract pedagogic*, 2002, București: Editura Fundației “ Dimitrie Bolintineanu ”, 248 p.

Ion Neacșu, *Instruire și învățare*, București: EDP, 1999.

Gheorghe Tomșa, *Consilierea și orientarea în școală*, 2001, București: Universitatea București, Editura CREDIS, 218 p.[v. și www.credis.ro].

DIDACTICA SI METODICA PREDARII

- Versiunea în limba română -

Programa pentru proba de didactică generală și de metodica predării limbii / în limba romani destinată institutorilor / învățătorilor

1. Didactica – teorie generală a procesului de învățământ (Obiectul și funcțiile didacticii. Didactica generală și didactica specială. Direcțiile de dezvoltare a didacticii contemporane)

2. Taxonomia didactică (Tipologia și dinamica obiectivelor didactice. Finalitățile didactice și

funcțiile lor. Operaționalizarea obiectivelor didactice). 3. Procesul de învățământ (Componente și variante ale instruirii și învățării. Procesul de învățământ ca relație între predare-învățare-evaluare. Caracterul formativ-educativ al procesului de învățământ). 4. Principiile procesului de învățământ (Principiile didactice - Noțiuni generale. Sistemul principiilor didactice). 5. Curriculum școlar (Concept și evoluție. Conținutul învățământului - Caracteristici, surse, factori și criterii care determină conținutul învățământului. Strategii de organizare a conținutului învățământului. 6. Metode de învățământ (Statutul și semnificația conceptului de metodă în activitatea didactică. Taxonomia metodelor de învățământ. Eficiența metodelor de învățare în formarea și consolidarea competențelor de bază ale elevilor). 7. Mijloacele de învățământ și integrarea acestora în activitatea didactică (Mijloacele de învățământ-suport al activității didactice. Valoarea psihopedagogică a mijloacelor de învățământ. Modalități de selecționare și utilizare a mijloacelor de învățământ). 8. Forme de organizare și de proiectare didactică (Proiectarea didactică-condiție a unei activități didactice de calitate. Funcțiile proiectării didactice. Conținutul și nivelul proiectării didactice). 9. Evaluarea în procesul de învățământ (Evaluarea - componentă fundamentală a procesului de învățământ).

Obiectivele și funcțiile evaluării școlare. Strategii de evaluare a randamentului școlar. Rolul și importanța evaluării în:

- educarea capacității de autoapreciere;
- prevenirea eșecului școlar;
- stimularea performanței școlare;
- dezvoltarea personalității elevilor;

10. Dinamica relației profesor - elev în procesul de învățământ (Caracteristicile și semnificațiile educaționale ale relației profesor - elev. Tipuri de relații).

Bibliografie

C. Cucuș (coord.), *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare și grade didactice*, Iași: Polirom, 1998.

Tinca Crețu, *Psihologia vârștelor*, 2001, București: Universitatea București, Editura CREDIS, 380 p. [v. și www.credis.ro].

Romiță B. Iucu, Marin Manolescu, *Pedagogie*, 2001, București: Editura Fundației "Dimitrie Bolintineanu", p. 332 p.

Romiță B. Iucu, *Instruirea școlară*, 2001, Iași: Editura Polirom.

Marin Manolescu, *Evaluarea școlară - un contract pedagogic*, 2002, București: Editura Fundației "Dimitrie Bolintineanu", 248 p.

Ion Neacșu, *Instruire și învățare*, București: EDP, 1999.

Gheorghe Tomșa, *Consilierea și orientarea în școală*, 2001, București: Universitatea București, Editura CREDIS, 218 p. [v. și www.credis.ro].

Programa de limba și literatura rromani pentru susținerea examenului de acordare a definitivării în învățământ la specializarea *Limba și literatura rromani* – Educatori/ Institutori/ Profesori pentru învățământul preșcolar

LIMBA RROMANI

I. Vocabular

Vocabularul fundamental și masa vocabularului. Sensul propriu și sensul figurat. Relații semantice între cuvinte (sinonime, antonime, omonime).

II. Morfologie Obiectul morfologiei. 1. Părțile de vorbire *flexibile*: *articolul* (hotărât și nehotărât), *substantivul*: tipuri de substantive; *adjectivul*: tipuri de adjective; *pronumele*: tipuri de pronume; *numeral*: tipuri de numere; *verbul*: conjugarea verbului rrom (moduri, timpuri, persoane, număr), conjugarea verbelor împrumutate, ce conțin suf. - isar-; 2. Părți de vorbire *parțial flexibile*: *adverbul*; 3. Părți de vorbire *neflexibile*: *postpoziția*, *prepoziția*, *conjuncția*, *interjecția*.

Bibliografie

Gheorghe Sarău, *Lexicologie rromă*, București: Universitatea București, CREDIS, 2003; v. și www.edu.ro

Gheorghe Sarău, *Curs de limba rromani*, Cluj Napoca: Editura Dacia, 2000, 254 p. [Reeditarea revizuită a manualului *Limba romani*. Manual pentru învățătorii rromi ai claselor din cadrul Școlilor Normale, București: EDP – R. A., 1994].

LITERATURA RROMANI

I. Cultură și civilizație veche indiană

Lecțiile Indiei. India predravidiană și India dravidiană. India ariană. Realitățile culturale și lingvistice din vechea Indie - locul de obârșie a proto-rromilor. India vedică. De la India vedică la India brahmanică. India upanișadică. India hinduistă. India buddhistă. India jainistă. India epopeilor. India clasică. Originea poporului rrom – realitate și legendă (Kanaui). Rromii și limba rromani în context indian.

Bibliografie

Mircea Itu, Julieta Moleanu, *Cultură și civilizație indiană*, 2001, București: Universitatea București - Editura CREDIS, 208 p. v. și www.edu.ro

II. Folclor și antropologie rromă

1. *Nomadismul – Model cultural și strategie de supraviețuire*: Fond psihologic și practică socială. Perspective istorice asupra migrației. Nomadism și sedentarism. Semnificații de fond cutumiar. Migrația rromilor – fenomen contemporan. 2. *Cultura materială a rromilor – Meșteșug și reprezentare*: Coordonate istorice și premise metodologice ale heteroidentificării. Prelucrarea metalelor. Prelucrarea lemnului. Meserii pierdute. Intre emblematic și stigmatizant. 3. *Identitate spirituală*: Tipologii și structuri conceptuale ale

dinamicii înrudirii. Limbaje rituale premaritale și nupțiale. Rromanipen-ul și mistica purității. Nașterea, copilul și treptele inițiatice. Modele educaționale de referință. Imagini ale morții și cutume funerare. Formele de control și sancțiune socială/divină. Familia – Model de auto-identificare. 4. *Obiceiurile din ciclul familial sau riturele de trecere* (generalități, structuri magico-ritualice, cântecele): nașterea, nunta, moartea (bocetele); elemente de magie și astrologie; descântecele; complexe ritualice din ciclul calendaristic: a) proprii romilor (legarea ploilor, Herdelezi), b) la care actanții sunt rromi (Vasilca, Paparudele).

Bibliografie

Delia Grigore, *Curs de antropologie și folclor. Introducere în studiul elementelor de cultură tradițională ale identității rrome contemporane*, București, Universitatea București: Editura CREDIS, 2001, 182 p.; v. și www.edu.ro

III. Literatura rromani pentru copii

1. *Exemplificări din creațiile autorilor culti rromi*: Mateo Maximoff, Dragana Stefanović (Franța), Rajko Djurić (Germania), Leksa Manuš (Letonia), Eslam Drudak, Dizoran Zekir (Macedonia), Bronisława Weis = Papuša (Polonia), E. Cervenaková, Tera Fabianová (Republica Cehă), A. Horvatová (Republica Slovacă), Nina Vinkova, Romka Demeter (Rusia), Katarina Taikon (Suedia). 2. *Texte și traduceri rrome pentru copii publicate în România de*: Elena Nuică, Ursu Lidia, Luminița Mihai Cioabă ș.a.

IV. **Literatura rromă cultă din România** Creația scriitorilor și poezilor Gh. Păun – Ialomițeanu, Luminița Mihai Cioabă, Alexandru Ruja - Gribussy, Irina Gabor - Zrinyi, Marius Lakatos, Delia Grigore, Valerică Stănescu etc. și a folcloriștilor rromi (Costică Bățalan).

Bibliografie

Rajko Djurić, *Istoria literaturii rrome. I història e rromane literaturaqi*. Traducător: Sorin Georgescu; referent, redactor, tehnoredactor: Gheorghe Sarău], 2002, București: Universitatea din București, Editura CREDIS, 182 p.; v. și www.edu.ro

Gheorghe Sarău, *Culegere de texte în limba rromani* [edițiile 1995, 1999, 2000], București: E.D.P. - R. A., 188 p.

DIDACTICA SI METODICA PREDARII

- Rromani vèrsia -

I pogràma vaś i generàlo didàktika thaj i metòdika e siklāripnasqi rromane čhibāqo / vaj anθ-i rromani čhib vaś e xurdorrenqe siklārne

I didàktika - Generàlo teòria e siklāripnasqo procesosqi 1. I generàlo didàktika (O objèkto thaj e didaktikaze fùnkcie. I generàlo didàktika thaj i speciàlo didàktika. E barāripnasqe dirèkcie le akanutne didaktikaze). 2. I didaktikani taksonomìa (I tipologìa le didaktikane objektivurenqi. E didaktikane resimata thaj penqe fùnkcie. O konkretisāripen le didaktikane objektivurenqo). 3. E siklāripnasqo procèso (E kòtora thaj e variànte e siklāripnasqe aj le siklōvipnasqe. E siklāripnasqo procèso sar jekh relàcia maśkar siklāripen - siklōvipen - evaluàcia. E formisāripnasqo - edukaciaqo karaktèro e siklāripnasqe procesosqo). 4. E principie le siklāripnasqe procesosqe (E generàlo nòcie vaś e didaktikane principie. O

sistemo le didaktikane principurenqo). 5. O školutno kurrikulumo (O koncepto thaj i evolucia. O ander le siklăripnasqo - karakteristike, xaniga, fâktorură aj kriterie save den o ander le siklăripnasqo. Organizisaripnasqe stratègie le anderesqo le siklăripnasqo). 6. Siklăripnasqe metode (O statuto thaj o manaipen le konceptosqe «i metoda anθ-i didaktikani buti». I taksonomia le siklăripnasqe metodenqi. O laçhoresipen le siklăvipnasqe metodenqo k-o formisaripen thaj k-o zorăripen le bazutne aştimate nqo le siklăvnenqo). 7. E siklăripnasqe maşkara thaj o integripen kadalenqo anθ-o didaktikano aktivipen (E siklăripnasqe maşkara - suporto le didaktikane aktivipnasqo. O psihopedagogikano molipen le siklăripnasqe maşkarenqo). 8. Didaktikane organizisaripnasqe thaj projekciaqe fôrme (I didaktikani projèkia - jekh kondicia jekhe molutne didaktikane aktivipnasqi. E fûnkcie le didaktikane projekciaqe. O ander thaj o nivo / nivelo le didaktikane projekciaqe). 9. I evaluacia anθ-o siklăripnasqo procèso (I evaluacia – jekh fundutni / bazutni komponenta le siklăripnasqo procesosqi. E obiekтивură thaj e fûnkcie le školutne evaluaciaqe. E evaluaciaqe stratègie vaş o školutno randamento / resipen. O rôlo thaj o vastnipen le evaluaciaqe anθ-e kadala :

- i edukacia le aştipnasqi vaş jekh sommolisaripen;
- o açhavipen le školutne mekhipnasqo;
- i stimulacia le školutne performanciaqi;
- o barăripen le siklăvnenqo zenutnipnasqo.

10. I dinàmika e relaciaqi maşkar o siklărno thaj o siklăvno anθ-e siklăripnasqo procèso (E karakteristike thaj le edukaciaqe manajimata le relaciaqe maşkar o siklărno thaj o siklăvno. Relacienqe tipură).

I bibliogrăfia

C. Cucus (coord.), *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare şi grade didactice*, Iaşi: Polirom, 1998.

Tinca Creţu, *Psihologia vârştelor*, 2001, Bucureşti: Universitatea Bucureşti, Editura CREDIS, 380 p.[v. şi www.credis.ro].

Romiţă B. Iucu, Marin Manolescu, *Pedagogie*, 2001, Bucureşti: Editura Fundaţiei " Dimitrie Bolintineanu", p. 332 p.

Romiţă B. Iucu, *Instruirea şcolară*, 2001, Iaşi: Editura Polirom.

Marin Manolescu, *Evaluarea şcolară - un contract pedagogic*, 2002, Bucureşti: Editura Fundaţiei " Dimitrie Bolintineanu ", 248 p.

Ion Neacşu, *Instruire şi învăţare*, Bucureşti: EDP, 1999.

Gheorghe Tomşa, *Consilierea şi orientarea în şcoală*, 2001, Bucureşti: Universitatea Bucureşti, Editura CREDIS, 218 p.[v. şi www.credis.ro].

- Versiunea în limba română -

Programa pentru proba de didactică generală şi de metodica predării limbii / în limba rromani destinată educatorilor

1. Didactica – teorie generală a procesului de învăţământ (Obiectul şi funcţiile didacticii. Didactica generală şi didactica specială. Direcţiile de dezvoltare a didacticii contemporane). 2. Taxonomia didactică (Tipologia şi dinamica obiectivelor didactice. Finalităţile didactice şi funcţiile lor. Operaţionalizarea obiectivelor didactice). 3. Procesul de învăţământ (Componente şi variante ale instruirii şi învăţării. Procesul de învăţământ ca relaţie între predare-învăţare-evaluare. Caracterul formativ-educativ al procesului de învăţământ). 4. Principiile procesului de învăţământ (Principiile didactice - Noţiuni generale. Sistemul principiilor didactice). 5. Curriculum şcolar (Concept şi evoluţie. Conţinutul învăţământului - Caracteristici, surse, factori şi criterii care determină conţinutul învăţământului. Strategii de organizare a conţinutului învăţământului. 6. Metode de învăţământ (Statutul şi semnificaţia conceptului de metodă în activitatea didactică. Taxonomia metodelor de învăţământ. Eficienţa metodelor de învăţare în formarea şi consolidarea competenţelor de bază ale

elevilor). **7.** Mijloacele de învățământ și integrarea acestora în activitatea didactică (Mijloacele de învățământ-suport al activității didactice. Valoarea psihopedagogică a mijloacelor de învățământ. Modalități de selecționare și utilizare a mijloacelor de învățământ). **8.** Forme de organizare și de proiectare didactică (Proiectarea didactică-condiție a unei activități didactice de calitate. Funcțiile proiectării didactice. Conținutul și nivelul proiectării didactice). **9.** Evaluarea în procesul de învățământ (Evaluarea - componentă fundamentală a procesului de învățământ.

Obiectivele și funcțiile evaluării școlare. Strategii de evaluare a randamentului școlar. Rolul și importanța evaluării în:

- educarea capacității de autoapreciere;
- prevenirea eșecului școlar;
- stimularea performanței școlare;
- dezvoltarea personalității elevilor;

10. Dinamica relației profesor - elev în procesul de învățământ (Caracteristicile și semnificațiile educaționale ale relației profesor - elev. Tipuri de relații).

Bibliografie

C. Cucoș (coord.), *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare și grade didactice*, Iași: Polirom, 1998.

Tinca Crețu, *Psihologia vârstelor*, 2001, București: Universitatea București, Editura CREDIS, 380 p. [v. și www.credis.ro].

Romiță B. Iucu, Marin Manolescu, *Pedagogie*, 2001, București: Editura Fundației "Dimitrie Bolintineanu", p. 332 p.

Romiță B. Iucu, *Instruirea școlară*, 2001, Iași: Editura Polirom.

Marin Manolescu, *Evaluarea școlară - un contract pedagogic*, 2002, București: Editura Fundației "Dimitrie Bolintineanu", 248 p.

Ion Neacșu, *Instruire și învățare*, București: EDP, 1999.

Gheorghe Tomșa, *Consilierea și orientarea în școală*, 2001, București: Universitatea București, Editura CREDIS, 218 p. [v. și www.credis.ro].

